

BIJLAGE X MEMO WENSEN ZUID-HOLLANDS LANDSCHAP

Notitie: Wensen ZHL t.a.v. peilen 2012
Datum: Januari 2012
Opgesteld door: Warner Reinink i.s.m. Rene Garskamp
Bedoeld voor: Waterschap Rivierenland

In deze notitie zijn de wensen van het Zuid-Hollands Landschap weergegeven t.a.v. de peilen in de reservaten van het Zuid-Hollands Landschap in de regio Vijfheerenlanden. Per reservaat is de huidige en gewenste situatie weergegeven en een motivatie waarin duidelijk wordt gemaakt waarom het gewenste peil belangrijk is.

Reservaat De Huibert, peilgebied Zijdekade

Huidige situatie

Hoog peil: -0,15

Laag peil: -0,40

Het reservaat De Huibert heeft een eigen waterpeil wat is afgestemd op de voorkomende weidevogels. Dit betekent dat het waterpeil tot laat in het voorjaar hoog staat en daarna pas verlaagd wordt, zodat het mogelijk wordt beheerwerkzaamheden uit te voeren. In de praktijk blijkt het lage peil echter nog te hoog voor een goede uitvoering van de werkzaamheden, waardoor er insporing ontstaat en het grasland verruigt.

Gewenste situatie

Het peil in de periode half mei tot begin november laten zakken tot het lage peil van -0,40, maar in de periode van half juni t/m juli het peil verder verlagen tot -0.50, zodat het gras met gangbare machines geoogst kan worden zonder schade te veroorzaken.

Motivatie

Met het tijdelijk verlagen van het peil wordt het mogelijk het gewenste beheer uit te voeren tegen acceptabele kosten.

Beheertypen Provinciale kaart NBP: Vochtig weidevogelgrasland en vochtig hooiland.*

Reservaat Over Heicop, peilgebied Schaapskooi en Over Heicop

Huidige situatie

Winterpeil: Schaapskooi: -0,20 Over Heicop: -0,50

Zomerpeil: Schaapskooi: -0,35 Over Heicop: -0,35

Het reservaat Over Heicop valt deels in het peilgebied schaapskooi en deels in het peilgebied Over Heicop. Tussen de 2 peilgebieden in loopt een hoofdwatgang die ook door het reservaat loopt. De hooilanden die in het peilgebied over Heicop liggen hebben dus te maken met een tegennatuurlijk waterpeil, hetgeen ongunstig is voor de soortenrijkdom van het hooiland.

Gewenste situatie

Idealiter zou het Zuid-Hollands Landschap zien dat het hele reservaat aangesloten wordt op het peil van de schaapskooi. Het WSR heeft echter eerder al aangegeven dat ze dat geen optie vinden voor de hoofdwatgang die door het gebied loopt. Rekening houdend met beide wensen is in het veld is door dhr. Garskamp (ZHL) en

dhr. Brouwer (WSR) reeds gekeken naar een mogelijke oplossing. Deze zou bestaan uit het verbinden van de percelen in het peilgebied Over Heicop met het peilgebied de Schaapskooi door middel van een sifon. De sloten in het gebied kunnen makkelijk afgesloten worden van de hoofdwatergang door middel van het plaatsen van PVC-deksels op de duikers. Zie ook kaart 1.

Motivatie

Door een meer natuurlijk peil te hanteren dat 's winters hoger en 's zomers lager staat, ontwikkeld zich een hooiland met meer structuur en soorten dan in de situatie waarin er een laag winterpeil en een hoog zomerpeil gehanteerd wordt. Ook de fauna profiteert van deze maatregel door de vochtiger voorjaarsomstandigheden.

Beheertypen Provinciale kaart NBP: Vochtig hooiland en kruiden- en faunarijk grasland.*

Reservaat Hoge Boezem, peilgebied Hoge Boezem

Huidige situatie

Min. peil: -0,60

Max. peil: -0,10

Het reservaat de Hoge Boezem heeft een eigen waterpeil dat zoveel mogelijk is afgestemd met de bestaande natuurwaarden. Het gebied maakt vanwege zijn bijzonder hoge natuurwaarden onderdeel uit van het Natura 2000 gebied Zouweboezem, hetgeen betekent dat we een internationale verplichting hebben in dit gebied de natuurwaarden te behouden en waar mogelijk te versterken. Belangrijke soorten zijn de grote modderkruiper die hier nog in grote aantallen voorkomt en de purperreiger die foerageert op de modderkruiper. In het kielzog van deze soorten profiteren nog tal van andere soorten die een belangrijke beschermingsstatus hebben, dan wel op de rode lijst staan vermeld, van het reservaat.

Knelpunt is de achteruitgang van de rietvegetatie.

Gewenste situatie

Het lage peil wijzigen in -0,70.

Motivatie

Door in de zomer / nazomer het waterpeil verder te laten zakken komt een groter deel van het reservaat droog te liggen. Deze dynamiek is gunstig voor een soort als de grote modderkruiper. Het droogvallen van de grond zorgt er bovendien voor dat er een geschikt kiembed ontstaat voor moerasplanten en er komt meer zuurstof in de bodem. Beide factoren dragen er toe bij dat riet en andere helofyten zich weer kunnen uitbreiden. Doordat het water in de winterperiode weer stijgt en in het voorjaar hoog is ontstaat er een uitgebreidere helofytenvegetatie. Juist deze vegetatie is cruciaal voor veel moerassoorten.

Beheertypen Provinciale kaart NBP: Moeras en kruiden- en faunarijk grasland.*

Reservaat Schaayk, peilgebied Schaayk

Huidige situatie

Laag peil: -0,46

Hoog peil: -0,20

Het reservaat Schaayk valt in het peilgebied Schaayk samen met gronden van andere eigenaren. Momenteel wordt er gewerkt aan het plaatsen van een schottenstuw langs de Donkere Kade waardoor het mogelijk wordt in het reservaatgebied ten noorden van deze Kade een hoger zomerpeil te voeren, namelijk -0,30.

Gewenste situatie

De mogelijkheid om ten noorden van de Donkere Kade een hoger zomerpeil te voeren officieel vastleggen in een peilbesluit/ontheffing.

Motivatie

Door het hogere zomerpeil droogt het gebied 's zomers minder ver uit waardoor de ontwikkeling naar een schraalgrasland met meer bijzondere soorten mogelijk wordt. De waterstand is wel zo gekozen dat het mogelijk blijft het gebied machinaal te beheren tegen acceptabele kosten.

Beheertypen Provinciale kaart NBP: Kruiden- en faunarijk grasland.*

Reservaat Scharperswijk, peilgebieden Scharperswijk Hoog en Scharperswijk Laag

Huidige situatie:

Winterpeilpeil: Scharperswijk Hoog: -0,10   Scharperswijk Laag: -0,45

Zomerpeil: Scharperswijk Hoog: -0,40   Scharperswijk Laag: -0,35

Het reservaat Scharperswijk kent grotendeels een eigen peil wat bekend staat onder Scharperswijk Hoog. Momenteel wordt er grenzend aan het reservaat een nieuw deel ingericht als natuurgebied. Dit gebied valt in het peilgebied Scharperswijk Laag. De bedoeling is om in het nieuw ingerichte deel onder andere bloemrijke hooilanden te ontwikkelen. Hiervoor worden plagwerkzaamheden uitgevoerd. Middels een vergunning van WSR is het projectgebied inmiddels aan het reservaatpeil van Scharperswijk-hoog gekoppeld.

Gewenste situatie

Het nieuw ingerichte deel in het peilbesluit opnemen in het peilgebied Scharperswijk-hoog.

Beheertypen Provinciale kaart NBP: Kruiden- en faunarijk grasland.*

N2000 gebieden

Reservaat Zouweboezem, peilgebied Boezem Vijfherenlanden

Huidige situatie

Min. peil: 0,85

Max. peil: 1,20

Dit reservaat kent geen eigen waterpeil en maakt deel uit van een groter peilgebied. Er is een rechtstreekse verbinding met het Merwedekanaal. Buiten het ZHL om is het waterpeil gewijzigd in een nog ongunstiger peil van slechts 0,80 +NAP.

Algemeen

De Zouweboezem is een zeer belangrijk reservaat van het Zuid-Hollands Landschap in de Vijfheerenlanden. Het gebied is vooral bekend vanwege zijn moerasvogels waaronder de grootste kolonie purperreigers van Noord/west Europa. De hoge natuurwaarden van het gebied hebben er toe geleid dat het gebied is aangewezen beschermd natuurgebied van internationaal belang, de Natura 2000 status. Tevens is de Zouweboezem vanuit de Provincie aangewezen als TOP-gebied en Waterparel (Provinciaal Waterplan Zuid-Holland 2010-2015). Het belang van het gebied wordt dus op diverse niveaus en vanuit diverse disciplines onderkend. Ook het naastgelegen reservaat Achthoven is in het N2000 gebied opgenomen. Belangrijkste waarden in dit deel worden gevormd door het aanwezige blauwgrasland.

Echter; De afgelopen jaren is in de Zouweboezem het meest cruciale onderdeel van het systeem gewijzigd, het waterpeil is flink lager geworden dan voorheen. Het gevolg is dat het gebied verdroogd en verzuurd en dat een aantal beschermde en bedreigde soorten achteruit gaat of zelfs als broedvogel uit het gebied zijn verdwenen! Gezien de doelstellingen, de beschermde status van het gebied en de beschermde status van de bijbehorende soorten zal er dus actie ondernomen moeten worden.

Overzicht ontwikkelingen recente verleden

- Oude peilbesluit: laag peil: 0,85 + NAP, hoog peil: 1,20 + NAP.
- Enkele jaren terug is het peilgebied gekoppeld aan het Merwedekanaal en het peilbesluit teruggebracht tot een vast peil van 80 + NAP. Het Zuid-Hollands Landschap is hier niet van op de hoogte gesteld, ook is deze besluitvorming. Uiteindelijk komt het Zuid-Hollands Landschap hiervan pas in het voorjaar van 2011 op de hoogte doordat ze een gesprek heeft aangevraagd met het Waterschap.
- In de praktijk is de waterstand vaak nog lager dan 80 + NAP.
- In Meerkerk wordt de sluis die de Zouweboezem met het Merwedekanaal verbindt teruggebracht tot 1 sluisdeurencomplex. Deze sluisdeuren zijn middels een ruime ketting met elkaar verbonden zodat ze met laag water op het Merwedekanaal de boezem afwateren, maar met hoog water op het Merwedekanaal, sluiten de deuren zich vanwege het drukverschil en profiteert de Zouweboezem niet mee. De Zouweboezem verdroogt.
- 2007-2010: In samenspraak met het Waterschap wordt er met Europese gelden een omvangrijk herstelproject uitgevoerd in de Zouweboezem ter verbetering van het moerasvogelbiotop. Een onderdeel is het afplaggen van rietlanden en het verwijderen van bos, ter verbetering van de rietkwaliteit. Voorwaarde voor een goede ontwikkeling is een juist peilbeheer.

- 2008-2011 Effecten verslechterd waterbeheer worden zichtbaar in het gebied:
  - o Kwaliteit en dichtheid riet gaat achteruit, dit wordt onder andere duidelijk doordat de rietmaaiers in het gebied jaarlijks snel minder bossen oogsten van hetzelfde oppervlak.
  - o Rietland verruigt en de houtopslag neemt toe
  - o Ook het oppervlakte riet neemt af. In januari 2012 meldt een van de rietsnijders dat de grens van zijn jaarlijks gemaaid rietperceel de afgelopen paar jaar met 60 meter is teruggedrongen ten gunste van ruigte.
  - o De purperreigers zijn als bodembroeder vrijwel verdwenen en zijn noodgedwongen in struiken en bomen gaan nestelen, het aantal is achteruit gegaan.
  - o De roerdomp is inmiddels verdwenen als broedvogel.
  - o Op de hooilanden doet haakveenmos zijn intrede, hetgeen duidt op verzuring doordat de percelen teveel van het oppervlaktewater zijn afgesloten. De bijzondere vegetatie die gebaat is bij inundatie van meer basenrijk water neemt hierdoor af.
- Voorjaar 2011; tijdens een overleg tussen het Waterschap en het Zuid-Hollands Landschap wordt afgesproken de geconstateerde problemen op te pakken met het opstarten van het nieuwe peilbesluit Vijfheerenlanden en het opstellen van het N2000-beheerplan Zouweboezem.

Conclusie: Het huidige peilbeheer in de Zouweboezem is dusdanig slecht geworden dat de kwaliteit van het gebied hard achteruitgaat. Ondanks het feit dat het gaat om een gebied van internationaal belang, hetgeen terug te zien is in verschillende beleidsstukken, plannen e.d. en het voorkomen van allerlei beschermde soorten, is het peilbeheer tot nog toe alleen maar ongunstiger geworden. Verbeteren van het peilbeheer is van cruciaal belang en moet op zo kort mogelijke termijn opgepakt worden.

Ideaalbeeld

Het peil in een ecologisch gezond moerassysteem zou de fluctuatie van het neerslagoverschot moeten volgen. Dus in de loop van de winter een steeds verder oplopend peil, waardoor in het voorjaar grote delen van het gebied geïndeerd zijn. In de loop van het groeiseizoen neemt de verdamping toe, waardoor het waterpeil daalt, gronden droogvallen en zuurstof opnemen. Dit is een ideale situatie voor de ontwikkeling van helofytenvegetaties. Het mag duidelijk zijn dat dit in de Zouweboezem niet reëel is. Wel is het van belang het peilbeheer zo veel mogelijk op het natuurlijke model te laten lijken.

Reservaat Achthoven, peilgebied Kikkert-Zuid

Huidige situatie

Laag peil: - 0,40

Hoog peil: -0,20

Het peilgebied de Kikkert-Zuid ligt in het reservaat Achthoven. Dit deel is uit ecologisch oogpunt vooral van belang vanwege de schraalgraslandvegetatie die hier

voorkomt. Vanwege deze bijzondere vegetatie is dit gebied opgenomen in het Natura 2000 gebied Zouweboezem.

Knelpunt is dat met de gevoerde peilen ook in de zomerperiode het land erg nat blijft en het machinaal moeilijk te beheren is. Dit heeft tot gevolg dat de noodzakelijke werkzaamheden niet optimaal uitgevoerd kunnen worden, hetgeen weer leidt tot verruiging van de vegetatie en een afname van de bijzondere soorten.

Gewenste situatie

Tijdens de zomerperiode als de machinale werkzaamheden uitgevoerd moeten worden het peilgebied aansluiten op het naastgelegen peilgebied Lakerveld Hoog Noord (zomerpeil -0,70).

In het veld is reeds gekeken naar een mogelijke uitvoering door dhr. Garskamp (ZHL) en dhr. Brouwer (WSR). Met relatief eenvoudige middelen kan het gewenste peil bereikt worden, namelijk door aan de noordzijde van het gebied in de enige sloot die een open verbinding heeft met de aanvoerwetering een schottenstuw te plaatsen en aan de zuidkant van het gebied onder de kade door een duiker o.i.d. te leggen die te bedienen is m.b.v. schotten en de Kikkert verbind met de polder Lakerveld. Zie kaart 2.

Motivatie

Met het realiseren van een tijdelijk lager peil is het mogelijk om de benodigde beheerwerkzaamheden tegen acceptabele kosten uit te kunnen voeren en de bijzondere natuurwaarden te behouden en te versterken. Om veraarding van het veen te voorkomen moet het waterpeil na uitvoer van de werkzaamheden weer opgezet worden.

Beheertypen Provinciale kaart NBP: Vochtig hooiland, vochtig weidevogelgrasland en nat schraalland.*

* Provinciale beheertypen zijn overgenomen van de kaart die te vinden is op de site van de Provincie Zuid-Holland: <http://geo.zuid-holland.nl/geo-loket/html/atlas.html?atlas=natuurbeheerplan> . De kleuren in de kaart zijn echter niet echt duidelijk, waardoor foute interpretatie niet is uitgesloten.

PVC duikers afsluiten.

Verbinding maken naar
peilgebied Schaapskooi
d.m.v. sifon.

Peilgrens /
hoofdwaterring

Over Boeicop
wensen waterpeil

Datum : 11-02-2011
Schaal : 1:5.000
Links onder : X = 134.987 Y = 437.653
Rechts boven : X = 135.857 Y = 438.958

© Het Zuid-Hollands Landschap
© dienst Kadaster en openbare registers, Apeldoorn

Sloot afsluiten met
schottenstuw.

Verbinding maken naar
peilgebied Lakerveld

Achthoven

wensen peil Kikkert zuid

Datum : 11-02-2011
Schaal : 1:10.000
Links onder : X = 127.253 Y = 438.768
Rechts boven : X = 128.993 Y = 441.378

© Het Zuid-Hollands Landschap
© dienst Kadaster en openbare registers, Apeldoorn

